

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL. 411.001.01.2021

Pan
Jerzy Andrzej Przyborowski
Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego
w Olsztynie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/21/001 – Wykorzystanie przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie środków finansowych otrzymanych z Narodowego Centrum Nauki na badania naukowe

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. Michała Oczapowskiego 2, 10-719 Olsztyn (dalej: „UWM”, „Uniwersytet”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Andrzej Przyborowski – Rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (dalej: „Rektor”); do 31 sierpnia 2020 r. funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Ryszard Górecki
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wywiązywanie się z obowiązków dotyczących wykorzystania środków finansowych nałożonych w decyzjach o przyznaniu środków finansowych.2. Nadzór nad realizacją zadań objętych dofinansowaniem.3. Prawdopodobieństwo rozliczenia wykorzystania środków na badania naukowe otrzymanych z Narodowego Centrum Nauki (dalej: „NCN” lub „Centrum”).
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2021 (do końca III kwartału) z uwzględnieniem okresów wcześniejszych i późniejszych, jeżeli miało to wpływ na realizowane zadania.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli, Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	Andrzej Sibierski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/126/2021 z 12 października 2021 r. Agnieszka Kielbik, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/129/2021 z 8 listopada 2021 r.

(akta kontroli str. 1-4)

OCENA OGÓLNA

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM wywiązywał się z obowiązków dotyczących wykorzystania otrzymanych z NCN środków finansowych przeznaczonych na prowadzenie badań naukowych, przestrzegając wymogów umów zawartych z tym Centrum³. Zapewniono m.in. obsadę personalną niezbędną do realizacji tych badań, zawierając umowy o dzieło lub umowy zlecenia z pracownikami zatrudnionymi do realizacji projektów badań naukowych (dalej: „projektów”). Terminowo informowano też Centrum o wynikach finansowanych przez nie badań, składając raporty roczne i końcowe. Uniwersytet udostępniał także wyniki przeprowadzonych badań, podając źródło ich finansowania, a zakupiona na potrzeby ich realizacji aparatura naukowa była wykorzystywana również po

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm. (dalej: „ustawa o NIK”).

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Jeżeli w tekście wystąpienia nie zaznaczono inaczej, ustaleń dokonywano na próbie losowo dobranych 27 projektów finansowanych przez NCN, których realizację UWM zakończył w okresie od 1 stycznia 2016 r. do końca III kwartału 2021 r. (stanowiło to 10% projektów realizowanych przez Uniwersytet w tym okresie), w tym 17 projektów rozliczonych przez NCN i 10 projektów znajdujących się w trakcie rozliczania przez to Centrum. Należy przy tym brać pod uwagę, że jeden z ww. projektów został przerwany i zakończony za zgodą Centrum z powodu śmierci kierownika projektu i braku możliwości zastąpienia go przez inną osobę.

zakończeniu realizacji projektów. UWM prowadził wyodrębnioną dokumentację księgowo-finansową dla każdego projektu i dokonywał terminowych rozliczeń środków otrzymanych na ich realizację.

UWM sprawował nadzór nad realizacją nadań naukowych finansowanych ze środków NCN, chociaż nie posiadał wyodrębnionych procedur w tym zakresie. Na pozytywną ocenę zasługują podjęte w latach 2020-2021 (do końca III kwartału) działania Rektora mające na celu uporządkowanie zasad nadzoru nad realizacją i administrowaniem badaniami naukowymi prowadzonymi przez Uniwersytet, w tym badaniami finansowanymi ze środków NCN.

Stwierdzona w trakcie kontroli NIK nieprawidłowość dotyczyła niezgodnego z postanowieniami umowy, zawartej przez Uniwersytet z Centrum, sfinansowania ze środków NCN kosztów honorarium za sporządzenie recenzji naukowej publikacji opisującej wyniki badań na kwotę 780 zł wraz z odsetkami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wywiązywanie się z obowiązków dotyczących wykorzystania środków finansowych, nałożonych w decyzjach o przyznaniu środków finansowych.

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2016-2020 UWM złożył do NCN łącznie 1374 wnioski o finansowanie badań naukowych, z tego 33 wnioski w ramach współpracy międzynarodowej. Wnioskowana kwota finansowania 1341 wniosków (tj. wszystkich poza dotyczącymi współpracy międzynarodowej⁵) wyniosła 385 485,17 tys. zł. Finansowanie w łącznej wysokości 56 148,6 tys. zł uzyskały 194 spośród ww. wniosków. Odrzucone przez NCN zostały łącznie 1182 wnioski (w tym 32 dotyczące współpracy międzynarodowej). Ponadto, do zakończenia III kwartału 2021 r. UWM złożył w NCN 182 wnioski na kwotę 58 570,5 tys. zł (finansowanie na łączną kwotę 87,6 tys. zł otrzymały dwa wnioski) oraz 14 wniosków w ramach współpracy międzynarodowej⁶ – konkursy na finansowanie ujętych w nich badań naukowych nie zostały rozstrzygnięte do końca III kwartału 2021 r.

Jak wyjaśnił Rektor, w wielu przypadkach kierownicy projektów, po otrzymaniu zgody na ich realizację, nie informowali Biura Współpracy Międzynarodowej UWM o dalszych wydarzeniach dotyczących projektów, jak również nie przedkładali dokumentacji w postaci wniosków składanych do NCN. W związku z tym, jak podał Rektor, Biuro nie zawsze było w stanie ustalić wysokość środków wnioskowanych przez kierowników projektów i nie zawsze było informowane o odrzuceniu wniosku oraz o dacie i przyczynach jego odrzucenia. Z informacji przekazanej przez Rektora

⁴ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ UWM dysponował danymi dotyczącymi wnioskowanej kwoty finansowania tylko czterech takich wniosków (2 312,0 tys. zł).

⁶ UWM nie posiadał danych umożliwiających określenie wysokości wnioskowanego dofinansowania poza jednym wnioskiem na kwotę 3 470,8 tys. zł.

wynikało, że zmiany w tym zakresie wprowadzono nowym Zarządzeniem z 9 lutego 2021 r.⁷

W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM realizował łącznie 267 projektów finansowanych ze środków uzyskanych z NCN. Wartość tego finansowania wynosiła 79 131,3 tys. zł⁸. Kwota ta była tożsama z kwotą finansowania wnioskowaną przez Uniwersytet w odniesieniu do tych projektów.

W 2016 r. UWM rozpoczął realizację 18 projektów o łącznej wartości finansowania wynoszącej 6 464,7 tys. zł. W następnych latach było to: w 2017 r. – 71 projektów na kwotę 14 501,5 tys. zł, w 2018 r. – 42 na kwotę 13 481,0 tys. zł, w 2019 r. – 49 na kwotę 14 142,6 tys. zł, w 2020 r. – 19 na kwotę 6 835,6 tys. zł i w 2021 r. (do końca III kwartału) – 13 na kwotę 6 261,7 tys. zł. Ponadto, w okresie objętym kontrolą Uniwersytet realizował 55 projektów finansowanych ze środków NCN, rozpoczętych przed 2016 r. o łącznej wartości finansowania wynoszącej 17 444,2 tys. zł.

Do końca września 2021 r. UWM zakończył realizację 188 spośród ww. projektów o łącznej wartości finansowania wynoszącej 38 688,0 tys. zł, z czego rozliczono kwotę 37 478,00 tys. zł (96,9%). W 2016 r. zakończono realizację 22 projektów (w tym w pełni rozliczono 21) finansowanych łączną kwotą 6 219,9 tys. zł, z czego rozliczono 6 054,2 tys. zł, a w następnych latach było to odpowiednio:

- w 2017 r. – 25 (21), 7 184,6 tys. zł i 7 112,4 tys. zł,
- w 2018 r. – 43 (7), 4 010,7 tys. zł i 3 932,7 tys. zł,
- w 2019 r. – 39 (13), 7 681,0 tys. zł i 7 581,3 tys. zł,
- w 2020 r. – 36 (4), 5 343,0 tys. zł i 4 739,2 tys. zł,
- do końca września 2021 r. – 23 (1), 8 248,8 tys. zł i 8 058,2 tys. zł.

W trakcie realizacji znajdowało się 79 projektów finansowanych łączną kwotą 40 443,3 tys. zł. Do końca III kwartału 2021 r. rozliczono 297,0 tys. zł otrzymanych na ich realizację.

Jak wyjaśnił Rektor, podczas współpracy UWM z NCN stwierdzono przypadki nieprawidłowego, jego zdaniem, podejścia Centrum w następujących sprawach dotyczących składania wniosków o finansowanie badań naukowych:

- w konkursach ogłaszanych cyklicznie (Opus i Preludium) w każdym nowym naborze wprowadzane są zmiany w regulaminach, które często powodują chaos i dezinformację;
- „Pracownicy administracyjni NCN często działają uznaniowo, nie odpowiadają na konkretnie zadawane pytania, często odpowiedzi pracowników nie pokrywają się regulaminami konkursów NCN. Konieczne jest doprecyzowanie katalogu kosztów, nie wszystkie koszty są ujęte, często o możliwości finansowania lub

⁷ Zarządzenie Nr 11/2021 w sprawie zasad przygotowania i realizacji projektów międzynarodowych na UWM z wyłączeniem projektów w ramach Horyzont 2020.

⁸ Z ww. kwoty 2 487,0 tys. zł przeznaczono na stypendia naukowe.

nie, informację uzyskuje się telefonicznie od opiekuna projektu, przy czym jest to niewiążąca sugestia.”;

- często dokonywane przez ekspertów NCN oceny wniosków o finansowanie są „bardzo rozbieżne” i dotyczą innych projektów niż oceniany („recenzje na zasadzie kopiuji i wklej z innego wniosku”);
- zasady regulaminów wymuszają przedkładanie wniosków o finansowanie projektów w języku angielskim, a nie w każdym przypadku jest to uzasadnione ponieważ „odsetek recenzentów zagranicznych nie stanowi większości”.

(akta kontroli str. 8-73)

1.2. W odniesieniu do wszystkich 27 projektów poddanych analizie podczas kontroli NIK Uniwersytet otrzymał decyzje dyrektora Centrum o przyznaniu środków na finansowanie badań naukowych w wielkościach wnioskowanych.

(akta kontroli str. 74-75)

1.3. Z analizy wniosków o finansowanie badań naukowych, składanych przez UWM do NCN w latach 2016-2020 oraz wyjaśnień Rektora wynikało, że tylko w 10 przypadkach wnioski zostały odrzucone z powodów formalnych (0,6% wniosków złożonych przez UWM do NCN), a w pozostałych 1172 przypadkach o nieotrzymaniu przez UWM środków NCN zadecydowała ograniczona ilość środków będących w dyspozycji Centrum lub względy merytoryczne⁹. Należy przy tym zauważyć, że – jak podał Rektor – szczegółowe uzasadnienia powodów odrzucenia wniosków o finansowanie były „tylko i wyłącznie zamieszczane na indywidualnych kontaktach redaktorów wniosków – kierowników projektów w Zintegrowanym Systemie Usług dla Nauki Obsługa Strumienia Finansowania¹⁰”, a kierownik jednostki nie miał wglądu do tych informacji. Rektor wyjaśnił także, że w każdym przypadku odrzucenia wniosku, za pośrednictwem Biura do Spraw Nauki Uniwersytetu wnioskował o udostępnienie przez kierownika projektu uzasadnienia oceny wniosku, a uzyskane w ten sposób informacje były poddawane analizie i w uzasadnionych przypadkach składano odwołania od decyzji dyrektora NCN.

(akta kontroli str. 30-36, 67-73)

1.4. W okresie poddanym kontroli UWM ośmiokrotnie odwoływał się od decyzji dyrektora NCN odmawiającej finansowania badań naukowych (sześć przypadków w 2018 r. oraz po jednym w 2019 r. i 2020 r.)¹¹. Wszystkie ww. odwołania złożono w ustalonym przez Centrum terminie 14 dni od dnia otrzymania przez UWM decyzji dyrektora NCN i zostały one rozpatrzone przez Radę NCN w terminie do trzech miesięcy od daty ich złożenia. Tylko w przypadku jednego odwołania, złożonego w 2018 r., rozpatrująca je Rada NCN uznała jego zasadność, co skutkowało przyznaniem przez NCN środków w wysokości 10,5 tys. zł na realizację projektu w ramach konkursu Miniatura 2. W pozostałych przypadkach Centrum przeprowadziło dodatkowe postępowanie dowodowe (trzy), utrzymało w mocy zaskarżoną decyzję

⁹ NCN nie publikował list rankingowych ocenionych projektów, stąd nie było możliwe określenie liczby wniosków, które nie otrzymały finansowania z każdego z tych powodów.

¹⁰ Dalej: „ZSUN OSF”.

¹¹ Odwołania te dotyczyły czterech wniosków o finansowanie złożonych w ramach konkursu Miniatura 2 oraz po jednym w ramach konkursów Opus 14, Opus 15, Sonata Bis 8 i Sonata Bis 9.

(trzy) lub stwierdziło niedopuszczalność wniesienia odwołania, które jego zdaniem nie dotyczyło naruszenia procedury konkursowej lub innych naruszeń formalnych (jeden).

(akta kontroli str. 37-48, 76)

1.5. W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) nie wystąpiły przypadki rezygnacji przez UWM ze złożenia wniosku o finansowanie z powodu skrócenia przez NCN terminu naboru wniosków.

(akta kontroli str. 77-78)

1.6. Zgodnie z umowami o finansowanie zawartymi z NCN, Uniwersytet otrzymywał środki na finansowanie badań naukowych w ratach półrocznych na rachunek wskazany w umowie. Analiza próby 27 projektów finansowanych przez NCN wykazała m.in., że we wszystkich przypadkach środki przeznaczone na finansowanie badań naukowych były przekazywane UWM przez NCN w terminach określonych w umowach (zazwyczaj w półrocznych ratach). W jednym przypadku¹² kwota przekazanej pierwszej raty środków przeznaczonych na badania nie była wystarczająca do zakupu aparatury naukowej niezbędnej do ich rozpoczęcia, co spowodowało opóźnienie badań. Skutkowało to niewypłaceniem¹³ zaplanowanego wynagrodzenia realizatorom projektu.

Dla wszystkich 27 analizowanych projektów realizowanych przez UWM i finansowanych ze środków NCN, Uniwersytet wyodrębnił ewidencję finansowo-księgową, tj. wydzielił konta kosztów projektu. W 23 z ww. 27 projektów koszty wykazane w raportach rocznych i końcowych z realizacji projektu przekazanych NCN były zgodne z kosztami ujętymi w ewidencji finansowo-księgowej. W czterech przypadkach¹⁴ kwoty kosztów ujęte w sprawozdaniu końcowym z realizacji projektu (raport końcowy) były niezgodne z kwotami ujętymi w wyodrębnionej dla tego projektu ewidencji finansowo-księgowej. Dotyczyło to kosztów pośrednich projektów poniesionych w poszczególnych latach. W raportach wykazano ponadto kwoty kosztów bezpośrednich niższe niż zaewidencjonowane w ewidencji finansowo-księgowej (m.in. kwoty wynagrodzeń wraz z pochodnymi).

W sprawie tej Rektor wyjaśnił, że w przypadku kosztów pośrednich projektu było to wynikiem błędu w pomocniczej tabeli kosztów planowanych i poniesionych w danym roku prowadzonych przez kierownika projektu. Kwoty te zostały skorygowane w następnych latach. W całościowym rozliczeniu finansowym projektu wysokość kosztów pośrednich została naliczona zgodnie z dopuszczalnym limitem kosztów pośrednich i nie wpłynęło to negatywnie na prawidłowe jego rozliczenie. Wyjaśnił też, że w przypadku kosztów bezpośrednich projektu niezgodność ta była wynikiem błędnie zsumowanych poszczególnych pozycji w pomocniczej tabeli kosztów

¹² Projekt Fenotypowa i genotypowa charakterystyka szczepów z rodzaju *Enterococcus* izolowanych z żywności gotowej do spożycia, ze szczególnym uwzględnieniem ich roli w przenoszeniu i przekazywaniu genów oporności na antybiotyki i czynników wirulencji finansowany w ramach konkursu Preludium 5 i realizowany przez pracowników Wydziału Nauki o Żywności UWM w latach 2014-2017.

¹³ W pierwszym roku realizacji projektu.

¹⁴ Projekty: Wpływ chemeryny na funkcjonowanie osi podwzgórze-przysadka-jajniki świni w czasie cyklu rujowego i wczesnej ciąży, Ocena wpływu rekombinowanego białka kapsydu cirkowirusa gołębiego na kształtowanie się wybranych zjawisk odpornościowych u gołębi, MARSH-ALL – Eksperymentalne zastosowanie innowacyjnych technik (Pol-In-SAR, HyperSpectral) w ocenie wybranych elementów ekohydrologicznych dolin rzek nizinnych, Opis paradygmatycznych polskich frazeologizmów czasownikowych. Słownik elektroniczny.

planowanych i poniesionych. W przypadku kosztów wynagrodzenia poniesionych w kwocie wyższej niż planowana, po zamknięciu ewidencji księgowej koszty te zostały wyksięgowane i zwrócone na konto bankowe NCN.

W grudniu 2020 r. miała miejsce zmiana numeru rachunku bankowego wykorzystywanego przez UWM do obsługi badań naukowych finansowanych ze środków NCN. O zmianie tej Uniwersytet poinformował Centrum z czternastodniowym wyprzedzeniem.

Jak wyjaśnił Rektor, w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) nie wystąpiły przypadki opóźnień w przekazywaniu przez NCN środków przyznanych na finansowanie badań naukowych w odniesieniu do terminów wynikających z umów zwartych przez UWM z Centrum. Potwierdziła to także analiza 27 wybranych projektów realizowanych przez UWM w ww. okresie.

(akta kontroli str. 30-36, 80-149)

1.7. W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM nie posiadał wyodrębnionych procedur sprawowania nadzoru nad realizacją badań naukowych finansowanych ze środków NCN.

Jak wyjaśnił Rektor, nadzór taki prowadził za pośrednictwem dwóch jednostek organizacyjnych Uniwersytetu – Biura do Spraw Nauki i Biura do Spraw Współpracy Międzynarodowej, administrujących projekty od etapu wnioskowania do rozliczenia finansowanego i merytorycznego projektu. Podał, że za realizację merytoryczną projektu odpowiadał jego kierownik, ale każda zmiana realizacji projektu w odniesieniu do zapisów zawartych we wniosku o finansowanie i umowie o finansowanie odbywała się tylko i wyłącznie za pośrednictwem ww. biur. Rektor poinformował również, że w związku z realizacją w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) badań naukowych finansowanych przez NCN zdiagnozowano problemy dotyczące nieprawidłowej komunikacji między kierownikami projektów i ww. biurami lub braku takiej komunikacji. W związku z tym podjęto działania polegające m.in. na przekazywaniu kierownikom projektów wewnętrznych instrukcji dotyczących realizacji projektów finansowanych przez NCN oraz zobowiązaniu ich do zapoznawania się, co najmniej raz na pół roku, z wydrukami finansowymi dotyczącymi projektu. Rektor wyjaśnił także, że od 1 stycznia 2022 r. zamiast ww. jednostek organizacyjnych UWM utworzone zostanie Centrum Obsługi Badań i Projektów zapewniające obsługę administracyjną wszystkich projektów realizowanych przez Uniwersytet, co pozwoli kierownikom projektu „skupić się na realizacji projektu od strony merytorycznej”.

Z wyjaśnień Rektora wynikało również, że jako kierownik jednostki realizującej badania naukowe finansowane ze środków NCN nie ma on bezpośredniego dostępu do składanych przez pracowników UWM wniosków o finansowanie umieszczanych w Zintegrowanym Systemie Usług dla Nauki Obsługa Strumienia Finansowania. Informacje w tym zakresie uzyskuje od kierownika projektu, co jego zdaniem stanowi duże utrudnienie w kontrolowaniu i kreowaniu polityki naukowej Uniwersytetu.

Analiza 27 projektów wykazała, że w każdym przypadku zmiany dotyczące wydatkowania środków uzyskanych z NCN następowały za zgodą osoby upoważnionej przez Rektora.

(akta kontroli str. 8-36, 150-166)

1.8. W budżecie projektów realizowanych w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) na wynagrodzenia pracowników UWM otrzymał środki w łącznej wysokości 21 980,5 tys. zł, co stanowiło 27,8% przyznanego finansowania. W związku z realizacją ww. projektów wypłacono 5 178,1 tys. zł w formie dodatków specjalnych do wynagrodzeń etatowych pracowników UWM (pobierało je 211 osób) oraz 14 429,2 tys. zł na podstawie umów zawartych z osobami zatrudnionymi do ich realizacji (łącznie 724 osoby, z tego 74 zatrudnione w ramach etatów utworzonych na potrzeby realizacji projektów)¹⁵. Na zakup aparatury naukowo-badawczej wydatkowano w ww. okresie łącznie kwotę 7 001,5 tys. zł (8,8% uzyskanego finansowania).

Oględziny losowo dobranych 19 sztuk aparatury naukowej, o łącznej wartości 1 388,4 tys. zł, zakupionej przez UWM ze środków NCN przeznaczonych na finansowanie badań naukowych realizowanych w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) wykazały, że znajdowały się one w miejscach realizacji finansowanych przez Centrum projektów, wszystkie posiadały numery inwentarzowe zgodne z prowadzoną przez UWM ewidencją środków trwałych i były oznakowane naklejkami wskazującymi źródło finansowania ich zakupu. Aparatura ta była wykorzystywana w bieżącej pracy Uniwersytetu. Osobami odpowiedzialnymi za jej wykorzystanie podczas realizacji projektów byli ich kierownicy, a po ich zakończeniu kierownicy wydziałów i katedr Uniwersytetu.

(akta kontroli str. 50-63, 150-179)

1.9. Podczas realizacji każdego z 27 ww. projektów z jego wykonawcami zawierano pisemne umowy o dzieło, umowy zlecenia, umowy o pracę lub podejmowano decyzje o przyznaniu dodatków z tytułu realizacji zadań związanych z projektem finansowanym ze środków NCN. Stosowano nienormowany czas pracy, a rozliczenia takich umów dokonywano w oparciu o wykonanie zadania potwierdzone przez kierownika projektu. Część osób zajmujących się realizacją ww. projektów nie pobierała z tego tytułu wynagrodzenia. Łącznie było to siedem osób na 100 prowadzących badania naukowe w ramach analizowanych projektów.

(akta kontroli str. 150-164, 180-184)

1.10. W analizowanej próbie 27 projektów stwierdzono także po jednym przypadku otrzymywania przez realizatora projektu stypendium naukowego i stypendium doktoranckiego. W obu tych przypadkach wypłata stypendiów dokonywana była na zasadach określonych w umowach z NCN. We wszystkich przypadkach analizowanych projektów nie przekroczone kwot przeznaczonych na wynagrodzenia, ujętych w zatwierdzonych przez NCN kosztorysach. We wszystkich przypadkach niewykorzystane z tego tytułu środki były zwracane

¹⁵ Podstawową formą zatrudnienia były umowy cywilno-prawne.

NCN. Nie stwierdzono także przypadków przeznaczania środków na wynagrodzenia na inne cele związane z realizowanym projektem.

(akta kontroli str. 80-83,180-184)

1.11. Analiza 27 projektów wykazała, że Uniwersytet zapewnił bezpłatny dostęp do wyników przeprowadzonych w ich trakcie badań we wszystkich 22 przypadkach, w których umowy o finansowanie zawarte z NCN zawierały taki wymóg. Na stronie internetowej publikującego je wydawnictwa zamieszczono bowiem dostęp do ww. wyników, prezentację w trakcie konferencji naukowych lub wydanie w formie książkowej. Na wszystkich publikacjach wyników badań zamieszczono też oznaczenia informujące, że badania te zostały sfinansowane ze środków NCN. W jednym przypadku¹⁶ UWM został wezwany przez NCN do uzupełnienia publikacji w obiegu międzynarodowym będących efektem realizacji projektu zgodnie wymogami umowy.

(akta kontroli str. 185-186)

1.12. W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM nie ponosił, w ramach realizacji projektów finansowanych przez NCN, kosztów związanych z uzyskaniem dostępu do danych wytworzonych w wyniku realizacji innych projektów finansowanych przez to Centrum.

(akta kontroli str. 187-188)

1.13. W przypadku każdego z 27 analizowanych projektów UWM terminowo informował NCN w najbliższym raporcie rocznym oraz w raporcie końcowym o wszystkich zmianach w warunkach realizacji projektu.

(akta kontroli str. 165-166)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM wywiązywał się z przestrzegania warunków umów zawartych z NCN m.in. w zakresie sposobu dokonywania zmian w harmonogramie i kosztorysie projektu, zapewnienia obsady personalnej niezbędnej do realizacji projektów, zakupu, wykorzystania i oznakowania zakupionej ze środków NCN aparatury naukowej oraz udostępniania wyników badań uzyskanych w wyniku realizacji projektów.

OBSZAR

2. Nadzór nad realizacją zadań objętych dofinansowaniem.

Opis stanu
faktycznego

2.1. UWM nie otrzymał w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) żądań NCN dotyczących przekazania informacji i danych dotyczących realizacji projektów finansowanych przez to Centrum.

(akta kontroli str. 189-190)

¹⁶ MARSH-ALL – Eksperymentalne zastosowanie innowacyjnych technik teledetekcji (Pol-In-SAR, HyperSpectral) w ocenie wybranych elementów ekohydrologicznych dolin rzek nizinnych. Projekt na dzień 22 grudnia 2021 r. znajdował się w trakcie oceny merytorycznej.

2.2. Analiza 27 projektów wykazała, że we wszystkich wymaganych umowach przypadkach¹⁷ raporty roczne złożone zostały przez UWM oraz kierowników projektów w terminowo¹⁸, tj. do 31 marca każdego roku¹⁹. Złożone raporty uznane zostały za kompletne i uzyskały akceptację NCN²⁰.

(akta kontroli str. 108-125, 165-166)

2.3. Z analizy 27 projektów realizowanych przez UWM i finansowanych ze środków NCN wynikało, że w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) nie wystąpiły przypadki przerwania lub wstrzymania przez NCN finansowania badań naukowych prowadzonych przez UWM, rozwiązania ze skutkiem natychmiastowym umowy o ich finansowanie i naliczenia przez NCN kar umownych. Nie było także przypadków zmian organizacyjno-prawnych w działalności UWM uniemożliwiających realizację zawartych z NCN umów o finansowanie badań naukowych (poza przypadkiem śmierci kierownika projektu realizowanego w latach 2018-2021 na Wydziale Lekarskim UWM²¹ i brakiem możliwości zastąpienia go przez inną osobę).

(akta kontroli str. 74-75, 191-194)

2.4. Jak wyjaśnił Rektor, w latach 2016-2021 (do końca III kwartału) nie otrzymywał z NCN informacji o ocenach raportów rocznych z realizacji badań finansowanych przez to Centrum. Podał, że NCN przekazuje kierownikowi projektu i Biuru do Spraw Nauki lub Biuru do Spraw Współpracy Międzynarodowej Uniwersytetu tylko informacje o konieczności uzupełnienia takiego raportu.

(akta kontroli str. 30-36)

2.5. W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) dwa projekty realizowane przez UWM zostały poddane kontroli NCN. W 2018 r. był to projekt realizowany na podstawie umowy nr UMO-2013/11/D/HS4/04007, a w 2019 r. projekt realizowany na podstawie umowy nr UMO-2015/19/B/NZ9/01333. W obu przypadkach kontroli poddano zarówno stronę merytoryczną jak i finansową projektu.

W realizacji pierwszego z nich NCN nie stwierdziło nieprawidłowości w zakresie merytorycznym i finansowym. Ekspert NCN dokonujący oceny realizacji merytorycznej projektu zwrócił m.in. uwagę na wydatkowanie środków przeznaczonych na finansowanie projektu w celu pozyskiwania danych statystycznych z instytucji państwowych (GUS, Służba Celna, NIK), co generowało konieczność „nadmiernych, nieusprawiedliwionych opłat na rzecz szeregu niezwiązanych z nauką instytucji, które wykorzystują od lat swoją monopolistyczną pozycję dysponentów danych”²². Zwrócił też uwagę na spadek udziału partycypacyjnego naukowców w finansowaniu badań naukowych (honoraria zespołu

¹⁷ Pierwszy raport roczny składany był, zgodnie z zapisami umów dotyczącymi realizacji projektów, za rok kalendarzowy, w którym okres realizacji projektu wyniósł co najmniej osiem miesięcy. W przypadku zakończenia realizacji projektu do dnia 30 kwietnia raport roczny nie był wymagany.

¹⁸ Za datę złożenia raportu rocznego przyjęto datę wygenerowania raportu w systemie ZSUN OSF.

¹⁹ W związku z epidemią COVID 19 możliwe było złożenie raportów za 2019 r. także po tym terminie.

²⁰ W jednym przypadku, w związku z niewykazaniem w jednej z pozycji kosztów zakupu aparatury poniesionych w 2016 r. oraz brakiem opisu dokonanych zmian, złożono korektę sprawozdania.

²¹ *Wpływ prozdrowotnych oddziaływań soku oraz wyłoków z malin na funkcjonowanie naczyń tętniczych szczura i parametry stresu oksydacyjnego w modelu eksperymentalnym nadciśnienia tętniczego.*

²² Według ustaleń kontroli przeprowadzonej przez NCN, koszty pozyskania danych statystycznych pochłonęły około 1/3 środków przeznaczonych na finansowanie projektu.

naukowego realizującego projekt stanowiły niecałe 28% wartości uzyskanego dofinansowania).

W przypadku drugiego projektu NCN negatywnie oceniło, w zakresie celowości i gospodarności wydatkowania środków finansowych, koszty poniesione na publikowanie artykułów naukowych w czasopiśmie, które nie zapewniały odpowiedniej jakości oceny recenzenckiej (wskazano na zbyt krótki czas przeznaczony na recenzowanie przez wydawnictwo złożonych do publikacji materiałów, co zdaniem eksperta miało świadczyć o niewystarczającej rzetelności wydawnictwa) oraz nie należały do wydawnictw rozpoznawalnych w dziedzinie naukowej obejmującej zagadnienia merytoryczne projektu. W związku z tym uznano za nieuzasadnione wydatki w wysokości 1 611,97 zł i zażądano ich zwrotu wraz odsetkami ustawowymi. Po bezskutecznym odwołaniu się od decyzji NCN, UWM zwrócił ww. kwotę wraz odsetkami (łącznie 2042,78 zł).

W okresie objętym kontrolą nie miały miejsca przypadki odmówienia przez UWM przeprowadzenia przez NCN kontroli projektów realizowanych ze środków tego Centrum.

(akta kontroli str. 195-220)

2.6. W okresie objętym kontrolą żaden z realizowanych przez UWM projektów nie był poddany audytowi przeprowadzanemu przez NCN.

(akta kontroli str. 221)

2.7. W trakcie realizacji przez UWM czterech projektów finansowanych ze środków NCN wystąpiły przypadki stwierdzenia przez Centrum nieprawidłowego wykorzystania tych środków²³ w łącznej wysokości 2 339,45 zł²⁴. We wszystkich ww. przypadkach NCN poinformowało Uniwersytet o zaistniałej sytuacji²⁵, wskazując rodzaj nieprawidłowości (w trzech projektach dotyczyły one przesunięcia kwot w ramach budżetu projektu bez zgody NCN) i wysokość nieprawidłowo wykorzystanych środków oraz wezwał do ich zwrotu. Uniwersytet w terminach nie przekraczających 14 dni od daty otrzymania wezwania dokonał zwrotu wskazanych przez Centrum środków wraz z odsetkami (łącznie – 2 762,44 zł).

Rektor zwrócił uwagę na fakt, że mimo tego, iż zmian w projektach finansowanych przez NCN można dokonywać za zgodą kierownika jednostki w zakresie określonym umową o finansowanie, to dopiero na etapie oceny raportu końcowego zespół ekspertów NCN ocenia, czy były to zmiany zasadne i czy koszty związane z wprowadzoną zmianą zostaną uznane jako kwalifikowane.

(akta kontroli str. 30-36, 195-209, 222-279)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W jednym z 27 analizowanych projektów²⁶ Uniwersytet sfinansował ze środków NCN wydatek w kwocie 600 zł dotyczący honorarium za sporządzenie recenzji

²³ Jeden z takich przypadków opisano w punkcie 2.6 niniejszego wystąpienia.

²⁴ Wartość przyznanego przez NCN finansowania tych projektów wynosiła 1 260,8 tys. zł.

²⁵ Jedną informację przesłano UWM w lipcu 2016 r., dwie w lutym 2019 r. i jedną w kwietniu 2019 r.

²⁶ *Matrimonium per procura w formie wyznaniowej ze skutkami cywilnymi w prawie polskim* realizowany w latach 2017-2020.

naukowej. Było to niezgodne z zapisem § 2 pkt 1 lit. f umowy nr UMO-2016/23/B/HS5/00141 zawartej z Centrum w sprawie finansowania tego projektu²⁷ oraz *Regulaminem przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez NCN w zakresie projektów badawczych, staży po uzyskaniu stopnia naukowego doktora oraz stypendiów doktorskich*²⁸. Zgodnie z ww. umową i Regulaminem koszty honorariów z tytułu recenzji wydawniczych nie były kosztami kwalifikowalnymi, które mogły być objęte finansowaniem ze środków NCN.

Rektor wyjaśnił, że koszt wynagrodzenia recenzenta wykazano nieprawidłowo. W trakcie trwania czynności kontrolnych NIK dokonano korekty kosztów w systemie księgowym UWM i wystąpiono z wnioskiem do NCN o umożliwienie złożenia korekty raportu końcowego oraz zwrotu środków z odsetkami w łącznej kwocie 780 zł. Dnia 21 grudnia 2021 r. Uniwersytet otrzymał z NCN potwierdzenie otrzymania ww. środków, a ponadto został poinformowany, że Centrum nie wyraża zgody na dokonanie korekty raportu.

(akta kontroli str. 245-279, 327-352)

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM sprawował nadzór nad realizacją badań naukowych finansowanych ze środków NCN, chociaż nie posiadał wyodrębnionych procedur w tym zakresie. Terminowo m.in. składał raporty roczne i końcowe z prowadzonych badań, a we wszystkich przypadkach stwierdzenia przez NCN nieprawidłowego wykorzystania przyznanych środków terminowo dokonywał ich zwrotu wraz z należnymi odsetkami. Stwierdzona nieprawidłowość dotyczyła niezgodnego z postanowieniami umowy, zawartej przez Uniwersytet z Centrum, sfinansowania ze środków NCN kosztów honorarium za sporządzenie recenzji naukowej publikacji opisującej wyniki badań.

3. Prawdliwość rozliczenia wykorzystania środków na badania naukowe otrzymanych z NCN.

Opis stanu faktycznego

3.1. Analiza 27 projektów wykazała, że w 25 z nich UWM (kierownik projektu oraz jednostka) złożył raport końcowy w terminie określonym w umowie, tj. 60 dni od dnia zakończenia realizacji projektu²⁹. W jednym przypadku³⁰ raport taki złożony został 121 dni od dnia zakończenia realizacji projektu. W piśmie skierowanym do dyrektora NCN Rektor wyjaśnił, że opóźnienie złożenia raportu końcowego wyniknęło z przedłużających się procedur recenzowania i wydawania monografii oraz publikacji w materiałach konferencyjnych. Przedmiotowy raport został przez NCN przyjęty.

²⁷ Umowa z dnia 12 lipca 2017 r. o realizację i finansowanie projektu, który uzyskał finansowanie w ramach konkursu Opus-12.

²⁸ Stanowiący załącznik do uchwały Rady NCN nr 80/2016 z dnia 8 września 2016 r. w sprawie wprowadzenia zmian do Regulaminu przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez Narodowe Centrum Nauki w zakresie projektów badawczych, staży po uzyskaniu stopnia naukowego doktora oraz stypendiów doktorskich (<https://www.ncn.gov.pl/o-ncn/akty-prawne>).

²⁹ Jako datę złożenia raportu końcowego przyjęto datę wygenerowania raportu w systemie ZSUN OSF.

³⁰ Projekt MARSH-ALL – *Eksperymentalne zastosowanie innowacyjnych technik (Pol-In-SAR, HyperSpectral) w ocenie wybranych elementów ekohydrologicznych dolin rzek nizinnych* realizowany w latach 2013-2017.

W dwóch przypadkach³¹ UWM został wezwany do uzupełnienia, w wyznaczonym terminie, raportu końcowego o nowe publikacje, w tym publikacje w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym. Dane zawarte w przedłożonych przez UWM raportach końcowych Zespół Ekspertów NCN uznał bowiem za niewystarczające. W obu przypadkach Uniwersytet dokonał uzupełnienia danych w terminie 30 dni od otrzymania wezwania. W jednym z nich raport końcowy został uzupełniony o publikacje, jednak ze względu na pandemię Covid-19 i przedłużający się cykl wydawniczy UWM zwrócił się do NCN o udzielenie zgody na kolejne odroczenie merytorycznej oceny projektu na okres zapewniający uzyskanie kolejnej publikacji. Jednostka otrzymała ww. zgodę.

(akta kontroli str. 108-125, 165-166, 280-285)

3.2 W 15 projektach na 27 poddanych analizie stwierdzono, że Uniwersytet nie wykorzystał całości środków przyznanych przez NCN decyzjami na realizację projektów. W 14 z nich środki niewykorzystane zostały zwrócone na rachunek bankowy NCN w terminie określonym w umowie, tj. w terminie 60 dni od dnia zakończenia realizacji projektu. W jednym przypadku³² UWM dokonał zwrotu środków 14 dni po terminie określonym w umowie wraz z należnymi odsetkami³³. Rektor wyjaśnił, że przyczyną opóźnienia była dłuższa nieobecność pracownika administracyjnego rozliczającego projekt.

(akta kontroli str. 286, 300-315, 327-352)

3.3. Z analizy ww. 27 projektów wynikało, że środki przeznaczone na stypendia naukowe i doktoranckie zostały wykorzystane w całości, w związku z czym nie zaistniały warunki do dokonania ich zwrotu NCN.

(akta kontroli str. 165-166, 180-184, 286, 327-352)

3.4. Od 1 stycznia 2016 r. do 30 września 2021 r. UWM otrzymał z NCN łącznie 61 688,7 tys. zł na finansowanie badań naukowych (w 2016 r. – 5 028,5 tys. zł, w 2017 r. – 9 217,2 tys. zł, w 2018 r. – 11 359,9 tys. zł, w 2019 r. – 18 055,2 tys. zł, w 2021 r. – 10 053,0 tys. zł i do końca III kwartału 2021 r. – 7 974,9 tys. zł). W ww. okresie Uniwersytet przekazał NCN, w ustalonych umową o finansowanie terminach, wszystkie odsetki od ww. środków w łącznej wysokości 368,9 tys. zł (odpowiednio w poszczególnych latach – 0,2 tys. zł, 67,9 tys. zł, 94,7 tys. zł, 142,0 tys. zł i 64,1 tys. zł), spełniając tym samym wymóg umów o finansowanie badań naukowych zawartych z Centrum.

(akta kontroli str. 37-49, 287-315)

3.5. Do zakończenia kontroli NIK nie miały miejsca przypadki sprzedaży aparatury nabytej przez UWM w trakcie realizacji projektów finansowanych ze środków NCN.

(akta kontroli str. 316-317)

3.6. W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM rozliczył środki otrzymane z NCN na finansowanie prowadzonych w tym czasie badań naukowych w terminach wskazanych w umowach o finansowanie badań naukowych zawartych przez UWM

³¹ Projekty: *MARSH-ALL – Eksperymentalne zastosowanie innowacyjnych technik (Pol-In-SAR, HyperSpectral) w ocenie wybranych elementów ekohydrologicznych dolin rzek nizinnych; Właściwości reologiczno-sensoryczne serów o zmienionej proporcji alfa s-kazeiny do beta-kazeiny.*

³² Projekt: *Rola instytucjonalnego otoczenia biznesu w lokalizacji przedsiębiorstw.*

³³ W kwocie 39,11 zł.

z NCN. W okresie tym nie wystąpiły przypadki uznania przez NCN takiej umowy za niewykonaną i naliczenia z tego tytułu kar umownych. Trzy umowy o finansowanie, spośród 67 rozliczonych do końca III kwartału 2021 r. (tj. 4,5%), zostały przez NCN uznane za wykonane z nieprawidłowościami³⁴.

(akta kontroli str. 223, 318-319)

3.7. Nie wystąpiły przypadki umorzenia lub rozłożenia na raty Uniwersytetowi przez NCN należności wynikających z rozliczenia środków finansowych przeznaczonych na badania naukowe.

(akta kontroli str. 320-323, 325)

3.8. Nie miały również miejsca przypadki wszczęcia przez NCN wobec UWM postępowania egzekucyjnego dotyczącego należności finansowych wynikających z rozliczenia przyznanych środków finansowych.

(akta kontroli str. 324, 326)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2016-2021 (do końca III kwartału) UWM, zgodnie z wymogami umów o finansowanie badań naukowych zawartych z NCN, prowadził wyodrębnioną dokumentację księgowo-finansową dla każdego projektu i dokonywał terminowych rozliczeń środków otrzymanych na ich realizację, zwracając Centrum niewykorzystane lub nieprawidłowo wykorzystane środki wraz z należnymi odsetkami.

IV. Uwagi i wnioski

Uwzględniając działania Rektora UWM podjęte w trakcie kontroli NIK dotyczące stwierdzonej nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

³⁴ Opisane w punkcie 2.8 niniejszego wystąpienia.

Olsztyn, 31 grudnia 2021 r.

Dyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli w Olsztynie
Piotr Górny

.....
podpis

Kontroler:
Andrzej Sibierski
specjalista kontroli państwowej

.....
podpis